Een nieuwe Regio Deal: aanpakken, leren en doorontwikkelen

Vooraf

Oost-Groningen is een plattelandsregio die bestaat uit de gemeenten Oldambt, Pekela, Westerwolde, Veendam, Stadskanaal. Het landschap is prachtig en divers. De veenkoloniale structuren in het westen, de bosrijke zandgronden in het zuidoosten en de weidsheid van de graanrepubliek in het noorden. Unieke landschappen met een diversiteit aan dorpen, gehuchten en kleine steden. In Oost-Groningen wonen 125.000 mensen en er staan 63.000 woningen. De inwoners wonen vaak al generaties lang in het gebied. Zij voelen zich sterk verbonden met hun grond en hun gemeenschap.

Oost-Groningen kampt tegelijkertijd met een meervoudige en complexe opgave, die bestaat uit economische, sociale en ruimtelijke aspecten. De basis in deze opgave is de relatief grote groep kwetsbare inwoners, die vaak al meerdere generaties moeite heeft om mee te komen in de maatschappij. De Regio Deal Oost-Groningen (2020 – 2025) heeft de afgelopen jaren een impuls gegeven aan de brede welvaart in onze regio. Met de Regio Deal ontwikkelden we diverse methodieken en projecten. We investeerden in samenwerking en we behalen zichtbare resultaten. Toch blijkt, onder andere uit de Monitor Brede Welvaart (2023) en Elke Regio Telt (2023), dat Oost-Groningen op veel indicatoren nog onder het landelijk en provinciaal gemiddelde zit. Veel opgaven zijn in Oost-Groningen sterker aanwezig dan in andere regio's, of hebben meer impact. Door intergenerationele armoede, vergrijzing, ontgroening, verschraling van het voorzieningenniveau, een dreigend zorginfarct, lage inkomens en ondermijnende criminaliteit staat de bestaanszekerheid van veel Oost-Groningers onder druk. De meervoudige opgave kan niet sectoraal worden aangepakt; het vraagt om langdurig en gezamenlijk investeren in onze regio.

De Oost-Groninger gemeenten hebben daarom, met de lopende Regio Deal als aanjager, in 2021 een gezamenlijke lange termijn agenda opgesteld (Regionale Agenda Oost-Groningen). De agenda leunt op vijf ambities: mooi wonen, kansen om te groeien, gezond en gelukkig leven, goed bereikbaar en groen en duurzaam. De agenda wordt concreet in diverse programma's, die bijdragen aan het aanpakken van de opgave. Eén van die programma's is Nij Begun, die met een economische en sociale agenda een impuls geeft aan de regio en perspectief biedt aan onze inwoners.

Met een tweede Regio Deal werken we zowel aan de korte als de lange termijn. We willen, al doende, onze huidige aanpak door ontwikkelen en successen uitbouwen. We doen ervaring op waar we de komende dertig jaar op voort kunnen bouwen. We professionaliseren onze aanpak en versterken onze samenwerking. We zetten ons daarmee klaar voor het goed kunnen uitvoeren van Nij Begun. Dat doen we niet alleen als overheden, maar ook met maatschappelijke organisaties, ondernemers en inwoners. Wij geloven namelijk dat we de opgave alleen met een brede coalitie en een breed gedragen aanpak aan kunnen; van beleid tot programma tot uitvoering.

De Regio Deal in relatie tot overige programma's

De lopende Regio Deal is gestart in 2020. Binnen de pijlers Leren, Werk en Inkomen, Gezondheid en Woonomgeving boeken we mooie resultaten. Tegen het einde van de looptijd (2025) maken we dit zichtbaar in een effectmeting. Maar nu al zien we dat het nodig blijft om te investeren in onze regio. We houden een opgave in het bieden van bestaanszekerheid en het wegwerken van achterstanden; sociaal, economisch en op het gebied van gezondheid. We zien een groeiende opgave op het gebied van veiligheid en ondermijnende criminaliteit. De opgave op het gebied van intergenerationele armoede is in Oost-Groningen de grootste van ons land.

Uiteraard brengen we niet de hele Oost-Groninger opgave onder in de nieuwe Regio Deal. De Oost-Groninger gemeenten hebben met het opstellen van de Regionale Agenda Oost-Groningen (2021) een langere termijn perspectief geschetst. Deze agenda werkt vanuit vijf ambities, die concreet worden gemaakt in een masterplan. Vanuit dit masterplan gaan de gemeenten op zoek naar samenwerking en financiering van de opgave. Wij zien de nieuwe Regio Deal als één van de bronnen waaruit we deze opgave financieren. Andere bronnen zijn bijvoorbeeld het Nationaal Programma Groningen, het Nationaal Isolatieprogramma, het Volkshuisvestingsfonds, het Integraal Zorgakkoord, het Gezond en Actief Leven Akkoord en uiteraard Nij Begun. We brengen in de aanvraag van de

nieuwe Regio Deal dan ook een duidelijke focus aan en zoeken de aansluiting bij overige programma's. We gebruiken de Regio Deal daarmee als opmaat voor een effectieve en efficiënte uitvoering van Nij Begun.

Streefbeeld: Oost-Groningen in 2035 (uit de Regionale Agenda)

"In 2035 is Oost-Groningen een bloeiende regio waar het goed werken, mooi wonen en gezond en gelukkig leven is. Een regio met sterke verbindingen, ook met de omliggende regio's binnen en buiten de landsgrens. De Nedersaksenlijn heeft de regio ontsloten voor forensen, scholieren en studenten. Hierdoor blijft een flink deel in de regio wonen en werken. Dit trekt bedrijven en bedrijvigheid naar de regio. Zij verkopen hun producten niet alleen in Nederland maar ook in Duitsland en zelfs nog verder.

De bedrijvigheid biedt perspectief voor inwoners uit de regio, maar trekt ook nieuwe mensen. Werkenden in de groep van 35-55 jaar wonen met plezier in de regio. Door uitstekende digitale mogelijkheden en de goede bereikbaarheid biedt Oost-Groningen een uitstekend alternatief als woon- en werkplek voor alle verschillende huishoudens en beroepsgroepen. Ook ouderen blijven de regio vinden. Vanwege de rust en de ruimte maar ook vanwege de cultuur en de sfeer. Het stimuleert een kwaliteitsslag in de woningmarkt; door versnelde verduurzaming maar ook door nieuwe woningbouw. We slagen erin om deze groei in te passen in de bestaande structuren zodat het karakter van het gebied overeind blijft.

Door de vestiging van jonge gezinnen kunnen de scholen weer vooruitkijken. Het aanbod van scholieren is stabiel en scholen blijven open. Het onderwijs richt zich flexibel naar de arbeidsmarkt, met gerichte en volwaardige opleidingen op alle niveaus. Daarmee is de veel bredere functie van scholen in onze kernen gewaarborgd. Ze jagen de leefbaarheid aan. Ditzelfde aanbod drijft ook een florerend sportverenigingsleven wat de gezondheid van inwoners stimuleert. De trek naar het gebied betekent ook dat dat we een goed potentieel aan werkenden in de zorg hebben. Daarmee kunnen we de vergrijzing en de aanzuigende werking van het gebied op ouderen faciliteren.

Bij elkaar maakt dit Oost-Groningen tot een welvarende en bloeiende regio waar de inwoners geluk ervaren. Een regio die aantrekkelijk is voor de huidige én nieuwe inwoners, waar het ruim en rustig wonen is en waar volop mogelijkheden zijn om te leren, te werken en te ontwikkelen."

De opgaven

Om toe te kunnen werken naar ons streefbeeld, zullen we een aantal complexe opgaven moeten aanpakken.

<u>Intergenerationele armoede</u>[1]

De vijf Oost-Groningse gemeenten hebben relatief veel huishoudens met inkomen onder de armoedegrens. Uit onderzoek blijkt dat deze armoede in veel gevallen overerfbaar is. Het Sociaal Planbureau Groningen constateert dat 75% van de ouders met een bijstandsuitkering kinderen heeft die later ook een bijstandsuitkering krijgen. De gevolgen van intergenerationele armoede werken door in allerlei aspecten van het leven zoals opleiding, inkomen en gezondheid. Een van de sleutels is het hebben van werk. In Oost-Groningen zijn er per 1000 inwoners 535 banen t.o.v. het landelijk gemiddelde van 704.

<u>Gevolgen van vergrijzing en ontgroening</u>[2]

Oost-Groningen is een sterk vergrijzende regio, waarin de vergrijzing op drie manieren doorwerkt. Als eerste neemt het percentage 65+'ers in Oost-Groningen toe. Ook worden we gemiddeld gezien steeds ouder (dubbele vergrijzing) en als laatste heeft Oost-Groningen te maken met ontgroening; (hoger opgeleide) jongeren trekken weg uit de regio. Deze ontwikkeling maakt de regio kwetsbaar en brengt met zich mee dat er een sterk aanbod van zorg en voorzieningen nodig is.

---

1 Sociaal Planbureau Groningen – Armoede in de veenkoloniën (LINK)
CMO STAMM – De arme bestaat niet – 20-01-2020 (LINK)

2 Menzis e.a. - Regiobeeld Noord – 2023 (LINK)
CBS – Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2022 – 2050 (LINK)

Achterstand in gezondheidsvaardigheden[3]
Oost-Groningers zijn in vergelijking met de provincie Groningen en Nederland ongezonder. Dit is terug te zien in statistieken over overgewicht en obesitas, maar ook in de ervaren gezondheid van inwoners en levensverwachting. Daarnaast liggen de gezondheidsvaardigheden van Oost-Groningers lager, doordat zij bijvoorbeeld minder bewegen, ongezonder eten en meer roken en drinken. Betere gezondheidsvaardigheden zijn van belang voor een gezonde leefstijl en een betere (ervaren) gezondheid om beter deel te nemen aan de maatschappij.

Ondermijnende criminaliteit[4]
Uit het rapport Ondermijning in het Ommeland blijkt dat Oost-Groningen erg vatbaar is voor ondermijnende criminaliteit. Recent is er een aantal schietincidenten geweest die de opgave duidelijk zichtbaar maken en zorgen voor een gevoel van onveiligheid bij inwoners. Oost-Groningen is een aantrekkelijke regio voor criminelen om verschillende redenen. Het is een dunbevolkt en uitgestrekt gebied, er is relatief veel afgeschermd en afgelegen vastgoed en inwoners zijn kwetsbaar vanwege hun financiële positie en wantrouwen naar overheden en politie. Dit speelt zowel in onze dorpen en wijken als in het buitengebied.

De inhoud en de aanpak

In de nieuwe Regio Deal koppelen we de ambities van de Regionale Agenda aan de genoemde opgave en aan de successen van de lopende Regio Deal. Daarbij kiezen we wel voor focus: niet elk van de vijf ambities krijgt een plek. We nemen de pijlers van de lopende Regio Deal als basis en gaan met de nieuwe Regio Deal vooral investeren op het maken van de verbinding: verbinding tussen de pijlers en verbinding tussen de schaalniveaus van bewoner, dorp / buurt en gemeente.
Het doel van de nieuwe Regio Deal is het vergroten van de bestaanszekerheid en de kansen om mee te doen in de maatschappij. We kiezen voor drie thema's waaronder zes actielijnen vallen.

- Gezond en gelukkig leven
  - We stimuleren een gezonde leefstijl vanuit de gedachte van positieve gezondheid
  - We zorgen voor bereikbare en toegankelijke zorg
- Een leven lang ontwikkelen
  - We investeren in de ontwikkeling van inwoners
  - We investeren in de ontwikkeling van bedrijven
- Veilige en leefbare dorpen en wijken
  - We pakken kwetsbare panden met ondermijningsrisico aan
  - We werken aan een gezonde, veilige en sociale leefomgeving

Deze actielijnen helpen ons het programma te richten op doelstellingen, en bieden tegelijkertijd de ruimte voor nadere invulling op projectniveau. In de convenantfase van het sluiten van de Regio Deal concretiseren we onze aanpak en inzet.

Thema 1: gezond & gelukkig leven
Ontwikkelingen als vergrijzing en ontgroening, een dreigend zorginfarct en de impact van intergenerationele armoede zijn zware opgaven die in Oost-Groningen extra hard aan komen. Het thema Gezond & gelukkig leven is essentieel voor de brede welvaart in Oost-Groningen. Door de pijler Gezondheid breder te trekken naar Gezond & gelukkig leven, sluit het aan bij de regionale agenda Oost-Groningen en bij de opgaven en doelen die voortkomen uit de landelijke zorgakkoorden (Gezond

[3] Informatie over Volksgezondheid & Zorg – Overgewicht per regio (LINK)
Sociaal Planbureau Groningen - (Ervaren) Gezondheid Groningers (LINK)
Sociaal Planbureau Groningen - Monitor Brede welvaart 2022 (LINK)

[4] Ondermijning in het Ommeland - Een analyse van (de gemeentelijke aanpak van) ondermijning in negen Groningse gemeenten (LINK)

en actief leven akkoord (GALA) en het Integraal zorgakkoord (IZA). Gezondheid gaat niet alleen maar over (medische) zorg. Het gaat over meedoen, het vermogen om aan te passen en eigen regie te voeren. We zetten in op het vergroten van het gezondheidsvermogen van Oost-Groningers volgens de uitgangspunten van positieve gezondheid. We verbeteren de leefstijl en gezondheidsvaardigheden van inwoners (jong en oud). Aan de hand van de zes uitgangspunten van positieve gezondheid stellen we een betekenisvol leven van mensen centraal. De nadruk ligt op het versterken van de veerkracht, eigen regie en het aanpassingsvermogen van de mens. We richten ons op een gezonde leefomgeving en organiseren bereikbare en toegankelijke zorg, waarbij een goede verbinding tussen het medische en het sociale domein voorwaardelijk is. Ook werken we op deze manier aan het verminderen van de druk op de zorg.

We willen de huidige inzet van de Regio Deal een goed vervolg geven; dit doen we met het voortzetten van de actielijnen. Op deze manier kunnen we verder werken aan de projecten die we nu gestart zijn en deze verder ontwikkelen. De opgaven die spelen rond dit thema zijn immers nog steeds actueel. Daarnaast is er met deze twee actielijnen ook de ruimte om door te werken aan de groeiende samenwerking in Oost-Groningen en binnen de provincie (Gezondheidsoverleg Groningen – GOG).

We stimuleren een gezonde leefstijl vanuit positieve gezondheid
Hoe eerder er een positieve impuls wordt gegeven aan een gezonde(re) leefstijl, hoe groter en duurzamer het effect. Daarom begint een gezonder Oost-Groningen met een stevige preventie-agenda. We sluiten aan bij de preventieakkoorden en werken daarin regionaal samen. Door bewustwording en een gezonde leefstijl vergroten we hiermee mogelijkheden voor sociale en economische deelname aan de samenleving. Daarbij hebben we bijzondere aandacht voor de veranderende (vergrijzende) bevolkingssamenstelling, voor mensen met psychische kwetsbaarheid en inwoners die leven in armoede.

We zorgen voor bereikbare en toegankelijke zorg
We blijven inzetten op een intensieve samenwerking tussen het sociaal en medisch domein. In de lopende Regio Deal zitten verschillende mogelijkheden om door te ontwikkelen. Bijvoorbeeld met het project Ondersteuner sociaal domein (Welzijn op recept), waar wordt samengewerkt tussen huisartsen en het sociaal domein van gemeenten. Er liggen kansen een soortgelijke samenwerking met ziekenhuizen, de ouderenzorg en de informele zorg op te zetten. Doordat partijen intensiever met elkaar samenwerken krijgen inwoners eerder op de juiste plek zorg en is er minder intensievere zorg nodig.

<u>Thema 2: een leven lang ontwikkelen</u>
In de lopende Regio Deal werken de pijlers Leren en Werk & Inkomen nauw met elkaar samen. We gaan dit in de nieuwe Regio Deal versterken door de pijlers samen te brengen onder de noemer ‘Een leven lang ontwikkelen’. Binnen dit thema creëren we twee actielijnen: de ontwikkeling van inwoners en de ontwikkeling van bedrijven.

We investeren in de ontwikkeling van inwoners
In deze actielijn nemen we ontwikkeling gedurende de levensloop van inwoners als uitgangspunt. We gebruiken de ervaringen uit de huidige Regio Deal om bestaande initiatieven door te trekken en nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Nieuw is dat we een impuls willen geven aan het versterken van de pedagogische basis binnen kwetsbare gezinnen. Dit om jonge kinderen in deze gezinnen de best mogelijke start te geven. Verder blijven we investeren in de jeugd. We organiseren dat jongeren binnen het onderwijs meer persoonlijke aandacht krijgen en dat de aansluiting tussen zorg, onderwijs en arbeidsmarkt beter wordt georganiseerd. Zo werken we aan gelijke kansen voor alle kinderen. Projecten die zijn gericht op het bevorderen van een goede startpositie als volwassene trekken we door. Voor wat betreft bestaanszekerheid en kansengelijkheid zijn het projecten die gericht zijn op bestrijding van (intergenerationele) armoede in gezinnen, het tegengaan van schooluitval en het plaatsen van onbekend talent in overbrugbanen in de regio.

We starten initiatieven op die gericht zijn op en het ontwikkelen van onderwijs-zorgarrangementen. We creëren klimaatbanen, waarmee we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt gaan opleiden en inzetten op de forse verduurzamingsopgave in de regio. We investeren in zorgbanen om aan de verwachte zorgbehoefte bij de vergrijzende bevolking te kunnen voldoen. We werken aan laagdrempelige en lokale ontwikkelcentra om de (arbeids)vitaliteit van mensen op orde te krijgen. Wij helpen met het ontdekken van de eigen talenten, deze maximaal te benutten en zorgen voor een toekomstbestendige werknemers

We investeren in de ontwikkeling van bedrijven
Organisaties doorlopen net als inwoners een ontwikkelcyclus, die start bij de pionierende start-up-fase, waarna organisaties groeien en gaan professionaliseren totdat ze een 'volwassen' status hebben bereikt. Indien deze organisaties niet gaan innoveren zullen ze uiteindelijk gaan krimpen met als uiterste consequentie dat bedrijfsactiviteiten worden beëindigd. We willen blijven inzetten op het stimuleren van groei van en innovatie binnen bedrijven om daarmee de continuiteit en de groei van bedrijven (en dus banen) te stimuleren. We doen dit door in te zetten op een drietal inhoudelijke thema's: duurzaamheid, innovatie en arbeidsmarkt. Digitale transformatie is een belangrijke randvoorwaarde.

We trekken een aantal activiteiten uit de huidige Regio Deal door en kaderen dit in met de visiedocumenten die we in de huidige Regio Deal hebben ontwikkeld (economische visie in de regionale agenda en de REV N366). Activiteiten die te maken hebben met duurzaamheid en innovatie zijn lopende initiatieven als Innovatiehub Oost-Groningen (IHOG) en Makeport Mercurius. We ontwikkelen nieuwe initiatieven die samenhangen met de toepassing van waterstof als vervanger van aardgas. Daarbij sluiten we aan op het Masterplan Zeehavens.

Het stimuleren van innovatie vindt plaats in samenwerkingsomgevingen met ondernemers, onderwijs en overheden (triple helix). De samenwerking binnen en tussen bestaande initiatieven als Makeport, IHOG, Digitalisering MKB en Innovatiewerkplaats EDRiT gaan we verder versterken. Hiermee creëren we een innovatief klimaat en bijpassende infrastructuur in de regio, met sterke verbindingen naar de stad Groningen. We leggen hier nadrukkelijk de verbinding met het masterplan Campussen in het kader van de strategische agenda Groningen. Als het gaat om de arbeidsmarkt, ervaren bedrijven veel problemen bij het vinden en binden van voldoende geschikt personeel. Dit remt de groei en de omzet van bedrijven. De personeelskrapte lost zich echter niet vanzelf op en vraagt oplossingen in termen van nieuw talent aanboren (o.a. inclusief werkgeverschap, jongeren aantrekken, onbekend talent), werk op een andere manier organiseren (o.a. automatiseren, robotiseren, productiviteitsverbetering, samenwerken) en personeel binden en boeien (o.a. medewerkers ontwikkelen en scholen, vitaliteit, employer branding). Projecten als Overbrugbanen, Praktijkleren en Digitalisering in het MKB trekken we door en verbinden we met de vraagzijde van de arbeidsmarkt. We helpen bedrijven strategieën te bedenken en implementeren die personeelskrapte tegengaan.

<u>Thema 3: veilige en leefbare dorpen en wijken</u>
Met de lopende Regio Deal en het programma van het Regionaal Woon- en Leefbaarheidsplan hebben we de afgelopen jaren een grote bijdrage geleverd aan de aanpak van kwetsbare panden, de verduurzaming van de woningvoorraad en de aanpak van energiearmoede. In Oost-Groningen zijn relatief veel inwoners met lage inkomens en is de woonquote het hoogst van heel Nederland. De investeringskracht van huiseigenaren is zeer laag. Dit maakt dat vernieuwing, verbetering en verduurzaming van de woningvoorraad niet vanzelf gaat. Het blijft dus ook de komende jaren van groot belang om te investeren in de kwaliteit van de woningvoorraad en de leefomgeving. In de nieuwe Regio Deal kiezen we voor een focus op de aanpak van kwetsbare dorpen en wijken. Dit is essentieel en een vliegwiel voor het verbeteren van de brede welvaart. In onze dorpen en wijken is ondermijnende criminaliteit een groeiend probleem; de kwetsbare inwoners en kwetsbare panden in Oost-Groningen blijken een goede voedingsbodem. We investeren daarom in de aanpak van kwetsbare panden met ondermijningsrisico en in het verbeteren van de woon- en leefomgeving van onze inwoners. Daarbij sluiten we aan bij de provinciale preventieve aanpak op ondermijning.

We pakken kwetsbare panden met ondermijningsrisico aan
Oost-Groningen kent een groot aantal verouderde of kwetsbare panden. Vaak hebben deze panden een negatieve invloed op de omgeving en zijn een broedplaats voor ondermijnende activiteiten. Het beïnvloedt de kwaliteit van de woonomgeving, maar ook de waarde van het omliggende vastgoed. We brengen de kwetsbare panden in beeld, willen mogelijke problematiek voorkomen en structureel oplossen. We pakken, in overleg met de eigenaar, deze panden aan door ze op te knappen of uit de markt te nemen. Daarvoor combineren we handhaving met ondersteuning. Door de kwetsbaarheid van de inwoners in de regio is het van belang om inwoners te helpen en te ondersteunen bij het onderhouden, verbeteren en verduurzamen van hun woning. Een deel van de kwetsbare panden kan worden aangepakt met middelen uit het Volkshuisvestingsfonds (aanvraag wordt op het moment van schrijven voorbereid). Voor kwetsbare panden buiten het VHF-gebied zetten wij de Regio Deal in.

We werken aan een gezonde, veilige en sociale leefomgeving
Goed wonen vraagt niet alleen om een goede woning, het vraagt ook om een prettige woonomgeving. Hierin moeten we investeren. Het gaat daarbij om veiligheid (tegengaan ondermijning), duurzaamheid (groen en klimaatadaptatie) en gezondheid (mogelijkheden en stimulansen om te ontmoeten en te bewegen). Deze actielijn staat in verbinding met het thema Gezond & gelukkig leven. Vanwege de sterke dubbele vergrijzing in Oost-Groningen is het van belang om onze omgeving geschikt te maken voor alle inwoners. Wij werken samen met inwoners van dorpen en wijken aan verbetering van de fysieke en sociale leefomgeving. Daarmee zetten we in op behoeften en eisen van deze tijd en werken we aan het toekomstbestendig maken van onze dorpen en wijken.

Een integrale opgave, een integrale aanpak
Het werken vanuit drie thema's betekent niet dat we deze thema's sectoraal benaderen. We zorgen, net als in de huidige Regio Deal, voor een samenhangende aanpak. We bepalen gezamenlijk onze doelstellingen, en kijken daarbij over de thema's heen. In de ontwikkeling en uitvoering van projecten zoeken we nadrukkelijk de snijvlakken tussen de thema's op. We werken altijd vanuit de opgave en gebiedsgericht, op basis van een integrale analyse van de opgave.

Doelen en resultaten
Met de Regio Deal willen we verschillende doelen en resultaten bereiken. De resultaten zijn zichtbaar en meetbaar, de doelen formuleren we meer als (proces)doelen voor de langere termijn. In de convenantfase maken we samen met het Rijk een Doel-en-Inspanningen-Netwerk en maken we de gewenste resultaten concreet. De procesdoelen dragen bij aan borging van de Regio Deal-aanpak en zorgen ervoor dat we sturing en uitvoering kunnen geven aan Nij Begun.

Doelstellingen
In de Regionale Agenda hebben we bij de vijf ambities doelstellingen benoemd. Onderstaande doelstellingen komen uit deze agenda en hanteren we als doelstelling voor de Regio Deal.

Gezond en gelukkig leven
- beter bewustzijn bij inwoners van het nut van een gezonde leefstijl
- preventie, ondersteuning en zorg dichtbij huis, in goede samenwerking tussen het sociaal en het medisch domein
- verbetering van de inkomenssituatie van lage inkomensgroepen

Een leven lang ontwikkelen
- een goede start voor kinderen en jongeren, zodat zij kansrijk aan de samenleving kunnen deelnemen
- een inclusieve leer-werk infrastructuur; een sterk netwerk waar onderwijs en bedrijfsleven elkaar hebben gevonden, blijvend innoveren en elkaar continue aanjagen

- doorontwikkeling en uitbouw van de bestaande (circulaire) maakindustrie
- een toename van het aantal arbeidsplaatsen

Veilige en leefbare dorpen en wijken
- een hogere waardering van inwoners voor hun woon- en leefomgeving
- een gezonde leefomgeving
- een vergroting van het veiligheidsgevoel van inwoners

Korte termijn resultaten Regio Deal
Om gericht te kunnen werken aan onze doelstellingen, benoemen we ook voor de eerste twee jaar al een aantal concrete resultaten. Deze resultaten breiden en werken we verder uit in de convenantsfase. Hieronder noemen we alvast enkele resultaten die we voor ogen hebben.

Gezond en gelukkig leven
- Er is een volledig overzicht van het zorgaanbod in Oost-Groningen
- Gemeenten, zorgpartijen, welzijnsinstellingen en ziekenhuizen maken afspraken over werken aan preventie in Oost-Groningen
- De eerste BBL-trajecten voor medewerker in de zorg zijn afgerond
- Er ligt een aanpak voor bewustwording over gezondheid en leefstijl

Een leven lang ontwikkelen
- Er zijn meerdere onderwijs- en zorgarrangementen ontwikkeld
- De aanpak Kansen voor Kinderen is geïmplementeerd en uitgebreid
- Het inclusief onderwijs is versterkt, door de projecten Route Rubicon, De Boeg en 2BE aan het regulier onderwijs te verbinden
- Innovatiewerkplaatsen als IHOG, Makeport Mercurius en EDRiT zijn sterker met elkaar verbonden en vormen een netwerk met de stad Groningen

Veilige en leefbare dorpen en wijken
- Er ligt een inventarisatie van kwetsbare panden met ondermijningsrisico
- De aanpak van minimaal tien kwetsbare panden per gemeente is in uitvoering of afgerond
- Er ligt een analyse en gebiedsplan (GGA) voor minimaal vijf dorpen en wijken
- Er is een start gemaakt met de uitvoering van het regionaal Plan van Aanpak op ondermijning

Lange termijn doelen Regio Deal (procesdoelen)
- Versterking van de samenwerking tussen de lokale overheden
- Versterking van de samenwerking tussen overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en inwoners
- Ontwikkeling van methodieken voor het aanpakken van complexe meervoudige opgaven
- Professionalisering van de aanpak en de aansturing

Ervaringen uit de huidige Regio Deal
In de lopende Regio Deal doen we ervaring op met de integrale aanpak van complexe opgaven. Deze ervaringen hebben betrekking op de inhoud, maar vooral ook op het proces; op het ontwikkelen van methodieken en het organiseren van samenwerking. De ervaringen en de gevonden succesfactoren borgen we in de nieuwe Regio Deal.

Brede coalitie
Hoewel de lopende Regio Deal een afspraak is tussen de landelijke, provinciale en lokale overheden, is de betrokkenheid van maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven groot. We blijven de samenwerking opzoeken met deze partijen. We vormen een brede maatschappelijke coalitie en trekken gezamenlijk op in planontwikkeling en uitvoering.

Verbinding tussen thema's: vind de plus

De Regio Deal werkt als verbinder van programma's en thema's. Er speelt binnen elk thema al veel aan projecten en uitvoering, zowel vanuit gemeentelijke taken als vanuit landelijke programma's (VHF, GALA, NPO, etc.) De nieuwe Regio Deal gebruiken we om te focussen op de snijvlakken van de thema's. We zetten in op integraliteit en vinden daarmee de plus.

Maatwerk en aandacht voor inwoners

In de huidige Regio Deal behalen we de grootste successen met projecten die gekenmerkt worden door een persoonlijke aanpak en maatwerk. Deze projecten zijn arbeidsintensief, maar hebben het meeste effect. Voorbeelden van deze projecten zijn jouwbespaarcoach, 2BE!, Tijd voor Toekomst, Route Rubicon, Ondersteuner sociaal domein en Route De Boeg. Sleutelwoorden zijn persoonlijk contact en maatwerk. In de nieuwe Regio Deal willen we nog meer vanuit deze aanpak gaan werken. We leggen op een persoonlijke en laagdrempelige manier contact (bespaarcoaches, ervaringsdeskundigen, leerlingbegeleiders), vragen naar de behoefte van de bewoners en kunnen vanuit dat contact gericht ondersteuning bieden.

Uitgangspunten voor doorontwikkeling van onze aanpak

In de nieuwe Regio Deal werken we aan het (door)ontwikkelen van (nieuwe) methodieken. We baseren ons daarbij op de (succes)ervaringen uit de lopende Regio Deal. We hanteren daarbij de volgende uitgangspunten.

We werken vanuit de opgave, niet vanuit beleid

Om voor inwoners van Oost-Groningen het verschil te kunnen maken, is het van belang om te werken vanuit de opgave en niet vanuit beleid, domeinen of organisaties. De opgavegerichte aanpak zorgt ervoor dat we als gemeenten samenwerken en ook de samenwerking opzoeken met (maatschappelijke) partijen en organisaties.

We werken kleinschalig, dorps- en wijkgericht

De gebiedsgerichte aanpak (GGA) is een methode om integraal te werken aan het verbeteren van brede welvaart gericht op de specifieke opgaven van een dorp of wijk. Deze methodiek blijven we volop inzetten. In de GGA's bundelen we middelen vanuit de verschillende thema's en brengen die samen met middelen die vanuit overige organisaties beschikbaar zijn. We zetten de middelen gezamenlijk in, waardoor ze het meest effectief zijn. Samen met organisaties en inwoners analyseren we de opgave in de wijk, stellen uitvoeringsplannen op en geven we daar uitvoering aan. Elke GGA krijgt startgeld, zodat samen met bewoners snel zichtbare resultaten worden behaald.

De inwoner staat centraal

Projecten waarin ruimte en tijd is voor contact met inwoners zijn erg waardevol. Het verplicht ons als organisaties ertoe duidelijk en concreet te zijn en ons te verplaatsen in de situatie van inwoners. De nieuwe Regio Deal neemt de inwoner als vertrekpunt. Concreet willen we vanuit elk thema een persoonlijke aanpak ontwikkelen, waarmee elke inwoner op maat wordt ondersteund. Voor die ondersteuning brengen we weer middelen van de verschillende thema's en projecten samen.

We nemen de ruimte om te experimenteren en aan te pakken

De aanpakken die we in Oost-Groningen opzetten dienen als voorbeeld in Nederland. Voor de Jouwbespaarcoach-klantreis is veel geëxperimenteerd en zijn drempels gesignaleerd en weggehaald. Hierdoor ligt er nu een aanpak die inwoners van begin tot het einde helpt en ondersteunt. Ook Route Rubicon en 2BE! zijn voorbeelden van zo'n experimentele aanpak, waarbij maatwerk centraal staat. Ook in de nieuwe Regio Deal willen we de tijd en ruimte hebben om te experimenteren en te proberen. Op deze manier kunnen we, samen met de inwoners, het verschil maken en zijn wij pioniers voor de rest van Nederland. We willen een uitvoeringsprogramma maken voor vier jaar. Zo kunnen we zoveel mogelijk van onze tijd, geld en energie steken in de uitvoering van projecten en niet in besluitvorming

en tussentijdse verantwoording. Natuurlijk zullen we de resultaten bijhouden en beschrijven. Gericht op de borging van onze inzet, doen we dat zoveel mogelijk door gebruik te maken van maatschappelijke kosten/baten analyses.

We koppelen projecten en programma's
De komende jaren spelen er verschillende (landelijke) programma's. De Regio Deal is bij uitstek een samenwerking waarin we deze programma's regionaal kunnen laten samenwerken.

Financiën en organisatie

We richten ons op een nieuwe Regio Deal van 25 miljoen euro. Daarbij zetten we in op eenzelfde financiële verdeling als bij de huidige Regio Deal; 50% vanuit het Rijk, 50% vanuit de regio. De gemeenten spreken de bestuurlijke intentie uit voor deze cofinanciering. Ook maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven investeren in het programma; dit zien we als financiële plus op het programma en voeren we niet op als cofinanciering. De Provincie Groningen kan op dit moment nog geen cofinanciering toezeggen, maar steunt de aanvraag met een adhesiebetuiging. Komend voorjaar gaan de gemeenten en de Provincie opnieuw met elkaar in gesprek over cofinanciering.
Wat betreft de verdeling van de middelen, stellen we een evenwichtige verdeling over de thema's voor. Onder deze kosten vallen ook de ontwikkelkosten, professionalisering van de aanpak en het versterken van de samenwerking. De VAT-kosten houden we binnen de norm van 3%.

Doelmatige besteding
We zien de nieuwe Regio Deal als één van de instrumenten om onze opgave te financieren. In de periode van vier jaar besteden wij de middelen aan de uitvoering van projecten en aan het versterken van de organisatie en de samenwerking. Het zwaartepunt daarbij ligt op de uitvoering van projecten. We hebben in de lopende Regio Deal instrumentarium ontwikkeld om de doelmatigheid van de besteding van middelen te monitoren (portfoliomanagement). Dit instrument bestaat uit een Doelen-Inspanning-Netwerk, gekoppeld aan de begroting en periodieke rapportages. We monitoren de besteding continu, rapporteren per kwartaal aan de stuurgroepen binnen de pijlers en stellen jaarverslagen op. Het portfoliomanagement helpt ons om te sturen op de doelmatigheid het programma. Deze manier van werken zetten we voort in de nieuwe Regio Deal en richting de uitvoering van Nij Begun.

Borging na de Regio Deal
In de huidige Regio Deal hebben we onze prille regionale samenwerking verder vormgegeven en hebben we gezamenlijk een aanpak en methodieken ontwikkeld om de opgave in onze regio aan te pakken. Bij het ontwikkelen van projecten zijn we op zoek gegaan naar manieren om deze projecten, bij gebleken succes, te borgen. Voor sommige projecten geldt dat ze inmiddels, of na de huidige Regio Deal, zonder steun van de Regio Deal kunnen voort bestaan. Voorbeelden hiervan zijn de Jouwbespaarcoach-aanpak en de Verrijkte Schooldag (voorloperstraject OCW). De Regio Deal is een belangrijke impuls geweest. Voor andere projecten geldt dat ze nog wat langer de steun van de Regio Deal nodig hebben. Met de nieuwe Regio Deal willen we dat bewerkstelligen en willen ook weer nieuwe methodieken en projecten ontwikkelen. Door aan te pakken, te leren en te ontwikkelen willen we ons als regio klaarzetten om ook na de nieuwe Regio Deal de opgave aan te kunnen en uitvoering te geven aan Nij Begun. Nij Begun, met de economische en de sociale agenda, zien wij als één van de belangrijkste instrumenten om voor een langere tijd te investeren in Oost-Groningen.

Aansturing en uitvoering
Binnen de lopende Regio Deal hebben we een goed werkende organisatiestructuur opgezet, zowel wat betreft regionale aansturing als ambtelijke inzet. We werken met een structuur van stuurgroepen en projectgroepen per pijler, waarbinnen idee- en besluitvorming plaatsvindt. We maken daarvoor gebruik van al bestaande overlegstructuren. Een nieuw opgerichte regionale stuurgroep bewaakt de integraliteit van het programma en stelt, samen met het Rijk, de jaarverslagen en uitvoeringsprogramma's vast. Een programmateam, dat werkt in opdracht van de gezamenlijke

gemeenten, verzorgt de coördinatie, communicatie en administratie. Deze structuur willen we met de nieuwe Regio Deal voortzetten, waarbij de overleggen van Werk en Inkomen en Leren gezamenlijk afstemmen voor wat betreft Regio Deal onderwerpen. Op dit moment wordt door de regio onderzocht hoe de regionale samenwerking ook buiten de Regio Deal optimaal ingericht kan worden.

Partnerschap en samenwerking

Binnen de huidige Regio Deal is, naast het partnerschap tussen de overheden, ook nauwe samenwerking gevonden met maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven. In de nieuwe Regio Deal gaan we dit versterken en uitbouwen. Verschillende maatschappelijke organisaties hebben ook meegeschreven aan deze propositie voor de nieuwe Regio Deal.

Ook buiten de regio zoeken we de samenwerking. Vanuit Groningen worden vier aanvragen voor een Regio Deal gedaan in tranche 5: Het Hogeland, Groningen-Noord, Oost-Groningen en Regiocentra. De verschillende regio's doen hun eigen aanvraag, maar trekken wel samen op zodat de aanvragen elkaar versterken en complementair zijn met zo min mogelijk overlap. De opgave is in de verschillende gemeenten vergelijkbaar, en toch heeft iedere regio haar eigen specifieke kleur en aanpak. De aanvragen van Oost-Groningen, Het Hogeland en Groningen-Noord vinden de samenwerking op inhoudelijke onderwerpen als de doorbraakmethode, wijkaanpak en ondermijning en op methodiekontwikkeling en kennisdeling. De aanvraag voor een Regio Deal Regiocentra raakt, met een belangrijke fysiekruimtelijke opgave in de verschillende kernen, direct aan de sociaal-maatschappelijke opgave die in de andere drie Regio Deals centraal staat. Ook daarop vinden de vier aanvragers voor een Regio Deal met elkaar de samenwerking en afstemming. Tot slot werken alle Groninger Regio Deals met elkaar samen op het gebied van monitoring en kennisuitwisseling.

Toegevoegde waarde van het Rijk

Kennisdeling

Door de opzet van de project- en stuurgroepen is het voor ambtenaren van ministeries mogelijk om deel te nemen aan de ambtelijke voorbereiding van projecten en uitvoering. Deze kennisdeling werkt twee kanten op. De projectgroepen geven een inkijk in de opgaven en kansen die wij in de regio in ons dagelijks werk tegenkomen. Deelname geeft ministeries de mogelijkheid om de doorwerking te zien van hun beleid bij lokale overheden. Wij kunnen profiteren van de kennis van landelijke ontwikkelingen, nieuwe maatregelen en voorbeelden uit andere delen van het land.

Verbinding

De samenwerking tussen het Rijk en de regio geeft goed inzicht in de opgaven en doelen waar we in de Regio Deal gezamenlijk aan werken. Op dit moment wordt er door Rijk en regio ook gewerkt aan andere programma's, de huidige overlegstructuur geeft de mogelijkheid om verbindingen te leggen en om de inzet bij de juiste programma's onder te brengen. Op deze manier worden alle middelen doelmatig ingezet en waar mogelijk gecombineerd.

Experimenteerruimte

In de aanvraag wordt op verschillende plekken gesproken over pionieren en experimenteren. De landelijke coördinerende rol van het Rijk kan hiervoor goed worden ingezet. Door voorbeelden uit andere regio's onder de aandacht te brengen, te helpen in het vinden van speelruimte voor nieuwe methodieken en het leggen van verbinding met bijvoorbeeld Instituut Publieke Waarden.

Monitoring

Door het doorlopen van de jaarlijkse P&C-cyclus worden we gezamenlijk scherp gehouden op de inzet van de Regio Deal. Zo kunnen we lessen leren en (bij)sturen waar zowel het Rijk als de regio baat bij heeft.